Konferencja "Długookresowe zmiany w przyrodzie i użytkowaniu TPN"

Użytkowanie przyrody i bogactw naturalnych Tatr przez człowieka ma już wielowiekową historię. Począwszy od górników wydobywających kruszce z wnętrza gór, poprzez hutników korzystających z tatrzańskiego drewna przy wytopie pozyskanych z gór rud żelaza, pasterzy pasących swoje owce na wysokogórskich halach, drwali wycinających lasy na potrzeby papiernictwa i tartacznictwa, na turystach licznie odwiedzających ten teren kończąc. Niektóre z form użytkowania Tatr zanikły samoistnie z przyczyn ekonomicznych (np. górnictwo i hutnictwo), część była stopniowo eliminowana w związku z objęciem tego terenu ochroną (np. pasterstwo), a pewne formy zwiększyły swoje oddziaływanie (np. turystyka). Zmienił się zakres oddziaływania – z wielkoobszarowego na liniowe i punktowe – głównie wzdłuż szlaków turystycznych, miejsc postojowych i schronisk.

W związku z utworzeniem TPN naturalne procesy ograniczane do tej pory przez działalność człowieka przybrały gwałtownie na sile. W wyniku sukcesji wtórnej roślinność zaczęła odzyskiwać utracone wcześniej tereny, podnosi się górna granica lasu i kosodrzewiny, zarastają śródleśne polany. W wyniku prowadzonych działań ochronnych w strefie ochrony czynnej prowadzone są zabiegi zmierzające do zmiany składu gatunkowego i struktury lasów przekształconych przez człowieka w wyniku rabunkowej gospodarki.

Podtytuł konferencji „Tatrzański Park Narodowy 1955–1977–2004” informuje nas o latach, w których wykonano zdjęcia lotnicze lub satelitarne obszaru Tatr. Zdjęcia te przedstawiają przyrodę TPN taką, jaka była w roku utworzenia parku, dwadzieścia lat później i w przeddzień pięćdziesiątej rocznicy utworzenia. Analiza tych zdjęć pozwala m.in. na badanie zmian w krajobrazie (zanikanie polan i szałasów), na obszarach leśnych (zjawiska klęskowe – lawiny, wiatrołomy) oraz procesów geomorfologicznych (spływy gruzowe). Jest to także narzędzie do badania oddziaływania turystyki na środowisko przyrodnicze Tatr (np. erozja przyszlakowa).

W czasie konferencji zostało wygłoszonych 11 referatów i zaprezentowano 17 posterów. Referat wprowadzający dyrektora TPN Pawła Skawińskiego dotyczył najbardziej widocznych zmian w krajobrazie Tatr jakie obserwowane są w ostatnich dziesięcioleciach. Ogólne tezy postawione przez dyrektora, o zarastaniu Tatr przez roślinność drzewiastą i powiększaniu się areału kosodrzewiny znalazły potwierdzenie w kolejnych referatach. Monitoring długookresowych zmian prowadzony w sekcji ds. zarządzania danymi przestrzennymi TPN przez Marcina Bukowskiego i Marcina Guzika wykazał, że w ciągu pięćdziesięciu lat od powołania TPN zarosło prawie 50 % powierzchni polan, a powyżej górnej granicy kosodrzewina powiększyła o 17 % przestrzeń, na której występowała. Zmiany te nie są wiązane z panującą tendencją ocieplania się klimatu, a z regenarcją szaty roślinnej po długotrwałym okresie użytkowania pasterskiego tego terenu. Tematyce pasterskiej poświęconych było także kilka posterów, m.in. pokazujący wycofywanie pasterstwa z TPN oraz zmiany liczebności szałasów w Tatrach. Zagadnieniom zmian klimatycznych poświęcone były dwa wystąpienia dr Zdzisława Bednarza oraz dr Ryszarda Kaczki, którzy przy wykorzystaniu badań dendrochronologicznych określali temperaturę, jaka panowała w Karpatach kilkaset lat temu. Tematyka konferencji była na tyle szeroka, że każdy mógł znaleźć dla siebie coś interesującego, począwszy od analizy wypadków śmiertelnych w Tatrach od początku istnienia TOPR, poprzez zagadnienia przyrodnicze tj. mapy tatrzańskich lasów, jaworzyny tatrzańskie, wiatrołomy i

śniegołomy oraz wywołane nimi gradacje kornika drukarza, spływy gruzowe, chemizm tatrzańskich wód po zagadnienia typowo techniczne związane z opracowaniem z archiwalnych zdjęć lotniczych ortofotomapy Tatr.

Referaty wygłoszone podczas konferencji:

Paweł Skawiński – Przemiany krajobrazu Tatr
Zdzisław Bednarz – Fluktuacje klimatyczne ostatnich stuleci w Karpatach w świetle analiz dendrochronologicznych i źródeł pisanych
Ryszard J. Kaczka – Znaczenie Tatr w rekonstrukcji klimatu Karpat w oparci o chronologie świerkowe z górnej granicy lasu
Stanisław Kędzia – Aktywność spływów gruzowych odzwierciedleniem zmian klimatu
Dorota Rzychoń, Adam Worsztynowicz, Ryszard Twarowski – Wpływ depozycji z atmosfery na zmiany chemiczne w wodach wybranych jezior tatrzańskich w latach 1992–2005
Adam Choiński, Joanna Pociask-Karteczka – Tendencje zmian pokrywy lodowej na Morskim Oku
Piotr Bąk, Marcin Guzik – Stosunki własnościowe w Tatrach Polskich
Małgorzata Wesołowska – Zmiany roślinności łąkowej Tatr Zachodnich i ich przedpola w ciągu ostatniego półwiecza
Marcin Bukowski – Dynamika zarastania polan tatrzańskich
Janusz Szewczyk, Jerzy Szwagrzyk – Struktura starodrzewia świerkowego a dynamika przyrostu drzew na powierzchni badawczej „Skoruśniak" w Tatrzańskim Parku Narodowym
Marcin Guzik, Marcin Bukowski – Kosodrzewina (*Pinus mugo* Turra.) w Tatrzańskim Parku Narodowym

Postery zaprezentowane podczas konferencji:

Elżbieta Gorczyca, Kazimierz Krzemień – Transformacja Tatrzańskich dolin reglowych podczas ekstremalnych zdarzeń opadowych
Dorota Rzychoń, Adam Worsztynowicz – Zastosowanie modelu dynamicznego magic do rekonstrukcji i prognozowania zmian chemicznych wód wybranych jezior tatrzańskich
Maria Baścik, Joanna Pociask-Karteczka – Charakterystyka hydrologiczno-meteorologiczna zlewni tatrzańskich (1961–2000)
Jan Bodziarczyk, Marta Nitoń – Zróżnicowanie jaworzyn tatrzańskich oraz warunki ich występowania
Adam Marasek, Andrzej Masarek, Marcin Guzik – Wypadki śmiertelne w Tatrach w latach 1909–2009
Lesław Oprowski – Historyczne i współczesne zmiany krajobrazu Tatr spowodowane budową i remontami urządzeń turystycznych – szlaków na terenie Tatr
Paweł Struś – Zmiany rozmieszczenia szałasów w Tatrach Polskich na przestrzeni ostatnich 150 lat
Sławomir Mikrut, Agnieszka Dąbrowska, Marcin Guzik – Zdjęcia lotnicze i ortofotomapy Tatrzańskiego Parku Narodowego
Wojciech Grodzki, Marcin Guzik, Marcin Jachym – Wiatrołomy i gradacje kornika drukarza w Tatrzańskim Parku Narodowym na przestrzeni ostatnich 100 lat – próba charakterystyki przestrzennej
Łukasz Pęksa, Grzegorz Jamrozy – Struktura przestrzenna populacji kozicy *Rupicapra rupicapra*

tatrica w Tatrzańskim Parku Narodowym
Piotr Jurczak, Michał Kalafarski, Ryszard J. Kaczka – Przestrzenne zróżnicowanie spływów gruzowych w polskich Tatrach Wysokich
Marcin Bukowski, Marcin Guzik – Mapy tatrzańskich lasów
Krzysztof Ruba – Szlaki narciarskie w Tatrach od czasów Barabasza po dzień dzisiejszy
Marcin Bukowski, Marcin Guzik – Wycofywanie pasterstwa z Tatrzańskiego Parku Narodowego
Jan Chmiel, K. Polok, Marcin Strączek-Helios – Wzrost limby Pinus cembra na Świńskiej Turni w świetle badań molekularnych i ich praktyczne wykorzystanie w ochronie czynnej
Tadeusz Zwijacz – Wzrost cisa pospolitego *Taxus baccata* w Tatrzańskim Parku Narodowym
Tomasz Zielonka, Jan Holeksa, Piotr Malcher, Natalia Dubaj – 200 lat historii lasów w Słowackich Tatrach – dendrochronologiczna rekonstrukcja zaburzeń

Z całą publikacją jaka ukazała się po konferencji można zapoznać się tutaj.